

Wat doet de stadsarchitect ?

Een landelijke inventarisatie

Indira van 't Klooster

Informatie

Architectuur Lokaal
Indira van 't Klooster
Tussen de Bogen 18
1013 JB Amsterdam
020 530 40 00
indira.vantklooster@arch-lokaal.nl
www.arch-lokaal.nl

Hoe staat het eigenlijk met de positie van de stadsarchitect in Nederland? Dat vroeg Ton van Mastrigt, stadsarchitect in Heerlen, aan Architectuur Lokaal na een berichtje in Binnenlands Bestuur over de opvolging van de Haarlemse stadsarchitect Joop Slangen. De vraag leidde tot een bijeenkomst voor alle stadsarchitecten in Nederland.

In Nederland zijn ongeveer 15 stadsarchitecten actief. Het woordje 'ongeveer' geeft de huidige stand van zaken goed weer. De precieze invulling van de rol van de stadsarchitect verschilt per gemeente, alsook zijn benaming. Stadsarchitecten heten ook wel stadsontwerper, stadsbouwmeester, stadsstedenbouwer of dorpsbouwmeester. Zijn/haar rol is in alle gevallen wel ongeveer gelijk: hij is vaak het architectonische geweten van de stad. (1)

Donald Lambert (Leiden)

'Een zeer goed geïnformeerde en gemotiveerde wethouder is erg belangrijk voor het uitvoeren van de functie.'

Hans Ruijsenaars (Hilversum)

'De stadsarchitect bemoeit zich intensief met beleid, architectuur, stedenbouw en uitvoering tot op detailniveau (voegwerk).'

Onthutsend en verrassend

Rijksbouwmeester en voorzitter van de bijeenkomst Mels Crowwel, noemde de variatie in functieprofielen 'onthutsend en verrassend'. Op zichzelf is het verschil in taakomschrijving logisch, omdat de functie van stadsarchitect wordt ingevuld naar lokale behoeften en maatschappelijke tendensen en wensen. Tegelijkertijd hebben weinig gemeenten een beleidsvisie opgesteld over de verwachtingen en eisen aan hun stadsarchitect. Ook de opvolging, en daarmee de continuïteit, is in veel gemeenten niet geregeld. Dat de functie niet helder is afgekaderd, zien de meeste stadsarchitecten overigens eerder als een voordeel dan als een nadeel. Zij hebben de marges nodig om hun (lobby)werk goed te kunnen doen.

Ton van Mastrigt (Heerlen)

'Waar het mij om gaat is de integratie tussen ontwerp en beleid. En het betrekken van burgers bij de stad.'

Wat doet de stadsarchitect eigenlijk?

Een stadsarchitect is een spin in het web die formeel, maar ook informeel een belangrijke bijdrage levert aan het architectonische klimaat in een stad of een dorp. Het werkveld beperkt zich daarmee niet exclusief tot het domein van gebouwen. Belangrijke thema's in de (lokale) politiek zoals leefbaarheid, veiligheid, cultuurbesef, identiteit, attractiviteit en economisch herstel kunnen heel goed in verband worden gebracht met stedenbouw, architectuur, landschapsarchitectuur en monumentenzorg. Een stadsarchitect kan daarbij een belangrijke rol spelen.

Cees Donkers (Eindhoven)

'Het bevorderen en koesteren van een architectuurklimaat in een nieuwe generatie is veel belangrijker dan het vastleggen van zaken met betrekking tot de functie van stadsarchitect.'

Landelijk en lokaal

Naar aanleiding van deze bijeenkomst is besloten om de onderlinge contacten voort te zetten in de vorm van een kennisnetwerk, dat één of twee keer per jaar bijeenkomt om te praten over een onderwerp waarover zowel de rijksbouwmeester als de stadsarchitecten graag van gedachten zouden willen wisselen. De volgende bijeenkomst zal onder andere gesproken worden over de toekomst van het architectuurbeleid van het rijk, waarover het College van Rijksadviseurs een advies voorbereidt op aanvraag van staatssecretaris Van der Laan van OCV en minister Dekker van VROM. Op lokaal niveau blijven de stadsarchitecten de aanjagers, de ongevraagde adviseurs, de initiators van debat, gevreesd, verguisd, maar toch ook geliefd, onvermoeibaar en grotendeels achter de schermen werkend aan een integrale benadering van lokaal ruimtelijk kwaliteitsbeleid.

Joop Slangen (Haarlem)

'De stadsarchitect wordt ingezet als olie in de machine, maar moet ook als een luis in de pels functioneren. Daarvoor moet hij goed geïnformeerd en betrokken zijn op alle niveaus, maar zich ook kritisch kunnen opstellen.'

Niet architectuur alleen

Het doel van de bijeenkomst voor alle stadsarchitecten was zijn positie en zijn relatie met lokaal architectuurbeleid in beeld te krijgen. Welke successen en knelpunten komen stadsarchitecten tegen in de dagelijkse praktijk? Hoe staat het met het aanbestedingsbeleid, architectenselecties, ontwerpwedstrijden en meervoudige opdrachten? Wat is zijn relatie met welstandstoezicht, stedenbouw en cultuurbeleid? Wat is de rol bij de gemeentelijke visie op stadsuitbreidingen en bedrijventerreinen?

Noot

(1) De benaming 'stadsbouwmeester' is bij amendement in de Woningwet opgenomen. De Woningwet biedt de mogelijkheid om in plaats van een welstandscommissie een stadsbouwmeester te benoemen. De stadsbouwmeester wordt in de wet gedefinieerd als een 'door de gemeenteraad benoemde, onafhankelijke deskundige die aan burgemeester en wethouders advies uitbrengt ten aanzien van de vraag of het uiterlijk of de plaatsing van een bouwwerk of standplaats, waarvoor een aanvraag om bouwvergunning is ingediend, in strijd is met redelijke eisen van welstand.'